

LÄHTEISIIN VIITTAAMINEN

Lukijan on tiedettävä, milloin opinnäytteessä ovat kyseessä kirjoittajan omat ajatukset ja milloin tiedot ovat peräisin muualta.

Lähdekritiikki

- käytä primaarilähdettä
- alalla tutkittu uusi tieto
- lähteen luotettavuus: kirjoittaja, julkaisija, asiantuntijuus tiedettävä
- puolueeton tieto; vältä kaupallisuuteen tähtäävää aineistoa

Jako lähdemateriaalin ja tutkimusaineiston välillä on joskus vaikeaa. Tiedon lähteenä voi olla esim. kirjat, lehtiartikkelit, tutkimukset, päiväkirjat, radio- tai tv-ohjelmat, elokuvat, elektroniset lähteet, haastatellut asiantuntijat, luentomonistukset.

Merkitse lähdeviitteet aina

- raportin tekstiin ja
- lähdeluetteloon (LÄHTEET)
- täsmällisellä vastaavuudella: tekstiviite ohjaa yksiselitteisesti oikean lähteen äärelle lähdeluetteloon

Lähdeviitteen merkitsemisessä tekstiin käytä ns. Harvardin järjestelmää (nimi vuosi, sivu).

Esimerkkejä:

Viittaus sisältyy yhteen virkkeeseen:

Dramaturgian kannalta muoto tarkoittaa myös sitä, että tunnereaktioitamme johdatellaan läpi elokuvan maksimaalisen tunnevaikutelman aikaansaamiseksi (Bacon 2000, 22). Muoto on siis ratkaiseva tekijä emotionien herättämisessä.

Tai

Baconin (2000, 22) mielestä muoto tarkoittaa dramaturgian kannalta sitä, että tunnereaktioitamme johdatellaan läpi elokuvan maksimaalisen tunnevaikutelman aikaansaamiseksi. Muoto on siis ratkaiseva tekijä emotion herättämiseksi.

Viittaus hajaantuu useampaan virkkeeseen:

Rivo kieli, esimerkiksi sana ”negru” ja muut rap-artistien käyttämät sokkitekniikat ovat sekä itseilmaisun tapa, keino käyttää kaupunkigettojen kulttuurin todellista kieltä, että keino ilmentää gettojen väkivaltaisuutta. Sanan negru käyttäminen itsestä ja ryhmästä on yritys tehdä loukkaavasta sanasta rotuylpeuden merkki. (Kellner 1998, 206.)

Viittaus laajempaan asiakokonaisuuteen:

Ensinnäkin pohdinta runon yhteiskunnallisuudesta sisältää aina pohdintaa henkilökohtaistetun asteesta ja yhteydestä sen näennäiseen vastakohtaan, yhteiskunnallisuuteen. Toisin sanoen kyse on siitä, kuinka näkyvästi runoilija kirjoittautuu ja sitoutuu runon yhteiskunnalliseen julistukseen. Toiseksi henkilökohtaistaminen merkitsee useimmiten runoilijan ja runon puhujan lähentymistä, vaikka toisaalta runot fragmentoituvat, äänet ja puhujat vaihtuvat. Kolmanneksi - paradoksaalista kyllä - yhteiskunnallisuuteen näyttää liittyvän kirjoittavan minuuden ja subjektiivisuuden korostus. (Kantola 2001, 105–107, 114.)

Haastattelun tai päiväkirjaotteen upotus tekstiin:

Useilla festivaaleilla on ohjelmistotyöryhmä, jota promoottori johtaa. Haastattelujen perusteella käy ilmi, että ohjelmistosuunnittelun kannalta koetaan rikastuttavaksi tekijäksi se, että suunnitteluun osallistuu useampia henkilöitä.

Ohjelman teko on mielestäni semmoinen asia, että jos pyritään hakemaan mielenkiintoista ja kokonaisvaltaista ohjelmaa, sitä on hyvä tehdä kimpassa.

(Promoottorin haastattelu 7.6.2002)

Useamman mielipiteen merkitys kasvaa sen myötä, mitä suurempi tapahtuma ja laajempi ohjelmistokattaus on kyseessä. Eräs promoottori nosti toimivana esimerkkinä---

Alaviitekäytäntö:

Lähestyn Kaplinskin tekstejä kriittisen kielentutkimuksen viitekehyksestä käsin, lähemmin intertekstuaalisuuden¹ käsitteen kautta. Analyysissä hyödynnän sekä Bahtinilta (1991, 263–268) peräisin olevaa dialogisuuden ajatusta, jonka avulla tekstiä voidaan tarkastella prosessina ja useiden kirjoitusten mosaiikkina, että alun perin Kristevan (1993, 22–24) kehittämää intertekstuaalisuuden käsitettä.

Samplerit² mullistivat musiikin toteuttamisen taiteellisia, tuotannollisia ja tekijänoikeudellisia käytäntöjä 80-luvun puolivälissä.

Käsitteen selvennys:

Camera obscurassa valo lankeaa pimeään huoneeseen pienen reiän kautta. Tällöin vastapäiselle seinälle muodostuu ylösalaisin oleva kuva ulkomaailmasta. Ilmiö on tunnettu liki kahdentuhannen vuoden ajan – jo Aristoteles oli siitä tietoinen. (Ks. esim. Seppänen 2001, 163.)

---

¹ Tässä tarkoitan intertekstuaalisuudella väljästi lukijan tekemiä havaintoja tekstissä läsnäolevasta toisesta tekstistä tai toisista teksteistä. (Ks. esim. Intertekstuaalisuus - suuntia ja sovelluksia 1991.)

² Samplerin vaikutuksista musiikkiteollisuuteen on kirjoitettu lukuisia artikkeleita (ks. esim. Beadle 1993).

--Raveja voitiin pitää digitaalisen ajan aavetanssina³, jolla luotiin euforinen ja harmoninen taikapiiri ympärillä aukenevan, postmodernisti kaoottisen maailman keskelle (Inkinen 1999, 83). Lokakuussa 1993 Helsingin Kulttuuritalolla järjestetyn Satellite-tapahtuman yhteydessä suoritetun teknokyselyn vajaan kolmestasadasta vastanneesta lähes kolmannes liitti teknon ja shamanismin toisiinsa (Salmi 1996).

KUVA 13. Intiaanien aavetanssi. Valokuv. James Mooney 1893 (Kawanagh 2002).

Viittaus elokuvaan tai tv-ohjelmiin

Kun tekstissä mainitaan ensimmäisen kerran jokin elokuva, sen tuotantomaa ja -vuosi kerrotaan suluisa välittömästi elokuvan nimen jälkeen. Jos kyseessä on ulkomainen elokuva, joka on ollut levityksessä Suomessa, siitä käytetään suomenkielistä nimeä ja alkuperäisnimi mainitaan sulkeissa. Esimerkki: *Musta sade (Black Rain, USA 1989)*. Alkuperäis-kielinen nimi mainitaan erikseen myös silloin, kun suomenkielinen nimi on sama. Jos elokuvan nimi on kaksiosainen (esim. *Total Recall - unohda tai kuole*), se mainitaan ensimmäisellä kerralla kokonaisuudessaan ja myöhemmin elokuvaan voidaan viitata nimen ensimmäisellä osalla. Vastaavasti televisio-ohjelmista ja -sarjoista kerrotaan suomenkielinen

---

³ Aavetanssi oli Pohjois-Amerikan intiaanien yritys vapautua valkoisen miehen uskonnollisista kahleista. Aavetanssissa pyrittiin äänekkäällä rummunsoitolla ja nopealla tanssilla saamaan muuttuneen tietoisuuden tilan kautta yhteys kuolleisiin esi-isiin ja heiltä apua intiaanien maailman pelastamisessa. Rituaali oli keskeinen etenkin sioux- ja arapahoheimojen keskuudessa. (Williams 2002.) Ks. kuva 13.

ja alkuperäinen nimi sekä tuotantomaa ja -vuosi/t. Elokuvi- ja televisio-ohjelmien nimet kursivoidaan.

LÄHTEISIIN merkitään av-materiaalille oma jaotuksensa, johon teoksen pääsanaksi tulee teoksen (elokuvan, tv-ohjelman) suomenkielinen nimi.

Lähteet kirjoitetaan seuraavalla tavalla:

LÄHTEET

Bacon, Henry 2000. Audiovisuaalisen kerronnan teoria. Helsinki: SKS.

von Bagh, Peter 1993. Elämää suuremmat elokuvat II. Helsinki: Otava.

Bahtin, Mikael 1991. Dostojevskin poetiikan ongelmia. Suomentaneet Paula Nieminen ja Tapani Laine. Helsinki: Orient Express.

Barthes, Roland 1993. Tekijän kuolema. Tekstin syntyä. Tampere: Vastapaino.

Beadle, Jeremy 1993. Will Pop Eat Itself? Pop Music in the Soundbite Era. London: Faber and Faber.

Intertekstuaalisuus - suuntia ja sovelluksia 1991. Toim. Auli Viikari. Helsinki: SKS.

Koskelainen, Jukka 2001. Kotiseuturomaani ja underground: Markku Into on sanavirityksen taituri mutta ei romaanikirjailija [arvostelu teoksesta Markku Into. 2001. Raivoava takakirves. Helsinki: Tammi]. Helsingin Sanomat 26.8. [WWW-dokumentti]

<<http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/osasto.asp?osasto=auku&pvm=20010826>> (luettu 10.10.2002).

Kristeva, Julia 1993. Puhuva subjekti. Tekstejä 1967–1993. Helsinki: Gaudeamus.

Makkonen, Anna 1991. Onko intertekstuaalisuudella mitään rajaa? Teoksessa Intertekstuaalisuus - suuntia ja sovelluksia. Toimittanut Auli Viikari. Helsinki: SKS. 9–30.

Pikku Kakkosen historiikki. 1998. [WWW-dokumentti]
<<http://www.yle.fi/pikku2>> (luettu 5.12.2002).

Elokuvat

Naisenkaari. 1997. Ohjaus Kiti Luostarinen. Epidem Oy.
Pölyimurikauppiat. 1993. Ohjaus John Webster. Epidem Oy.

Haastattelut

Merimaa, Juhani. Promoottori. Ruisrock ja Ankkarock. Vantaan festivaalit Oy. Vantaa. Haastattelu 21.9.2002.

Webster, John. Dokumenttiohjaaja. Helsinki. Haastattelut 13.12.2002 ja 25.1. 2003.

Referointiin, lähdeviitteisiin ja sitaatteihin sopivia verbejä (lähde: Hirsjärvi S. & Remes P. & Sajavaara P. 2002. Tutki ja kirjoita):

a) verbejä jotka viittaavat selostettavan tutkijan sanomisiin tai tekemisiin:

**ehdottaa, esittää, huomauttaa,
ilmaista, jatkaa, kirjoittaa,**

**kuvata, käsitellä, lausua,
lisätä, mainita, olla jotakin mieltä,
sanoa, selostaa,
todeta, tuoda esille/julki, verrata;
korostaa, tähdentää, painottaa, väittää;
kieltää, kiistää, kumota, myöntää, vastustaa;
luetella, nimetä, nimittää, kutsua**

b) verbejä, jotka viittaavat tutkijan mentaalisiin toimintoihin:

**arvella, ajatella, harkita,
havaita, huomata, katsoa,
miettiä, olettaa, otaksua,
pohtia, tarkastella, tuumia, uskoa, vaatia;
arvioida, pitää parempana/huonompana;
epäillä, hylätä, torjua**

c) verbejä, jotka viittaavat tutkimuksenteon vaiheisiin:

**arvioida, laskea, mitata;
määrittää, määritellä;
osoittaa, saada tulokseksi;
analysoida, eritellä**

d) verbejä, joilla viitataan tietoihin tai tuloksiin:

**olla ristiriidassa, olla yhtäpitävä, vastata jotakin;
selittää, tukea, olla esimerkkinä;
näyttää toteen, todistaa, osoittaa, vahvistaa, valaista, va-
kuuttaa**